

# NOU DESPRE VECI

O carte nouă\*, din domeniul istoriei arhitecturii este totdeauna așteptată cu viu interes.

Începerea unei colecții, curajul de a promite o serie, constituie o adevărată sărbătoare.

Muzeul de istorie al R.S. România este acela care, cu mijloacele lui modeste — față de cele ale unei edituri —, ne prilejuește această sărbătoare a culturii, lansând colecția „Ansambluri istorice arhitecturale” cu un volum despre Botoșani.

Triplul scop urmărit prin aceste publicații, explicitat în prefața semnată de directorul muzeului, prof. dr. Florian Georgescu, este cel puțin ambicios, adică pe măsura unui puternic colectiv științific, cum trebuie să fie cel al muzeului:

— să intregească cunoștințele privind civilizația urbană și rurală și fării noastre prin date concrete...

— să pună în evidență capacitatea ansamblurilor respective de a ilustra condițiile politice, sociale și economice ale unor epoci dispărute...

— să pună la dispoziția factorilor de decizie un tablou pe cît mai posibil complet al valorilor istorice și artistice pe care le surprinde un ansamblu..."

O astfel de punere a problemei are un caracter de noutate în literatura noastră de specialitate, prin primatul ansamblului urban (respectiv rural), spre deosebire de practicile anterioare, care prezintă sau analizează cu precădere monumente.

Însăși tabla de materii a primului volum din colecție ne arată însă că această cotitură de concepție s-a putut efectua. Într-adevăr, titlurile celor patru capitole, din care se compune lucrarea, sint grăitoare:

— istoricul orașului medieval;  
— etapele de evoluție ale centrului istoric;  
— analiza valorilor istorice, urbanistice și arhitecturale;  
— analiza transformărilor suferite de ansamblul urban.

În cadrul unei astfel de structurări aplicative a lucrării, baza documentară este deosebit

de solidă, cuprinzind două cincimi din volum și fiind compusă din 351 de note și 48 de figure. Ca de obicei în lucrările Eugeniei Greceanu documentația istorică este predominantă, ceea ce permite o conturare mai fidelă a imaginii orașului medieval, decit cea care ar rezulta din simpla analiză a vestigilor rămase. Pe baza acestor date se reconstituie, pas cu pas, evoluția în decursul secolelor a Botoșanilor. Este prezentată însă nu numai dezvoltarea orașului, ci întreaga ei condiționare: intensificarea comerțului medieval, poziția orașului în cadrul rețelei localităților cu profil comercial din această zonă a Europei, constituirea și creșterea comunității urbane, evoluția etnică, specializarea — poate am zice aici: diversificarea — cartierelor orașului.

O întreagă istorie a orașului medieval. Dar ea nu este numai evocată în text. Numărul mare de ilustrații ne face să și vedem aievea părți semnificative ale mozaicului urban, redate — cu excepția cîtorva planuri reduse la scară, ale unor zone ale orașului — într-o tehnică perfect adaptată modului de multiplicare.

Cercetind aceste desene, mi-am pus cîteva întrebări, al căror răspuns reprezintă o problemă a viitorului. Mă întrebam, în primul rînd, de ce oare clădirile de locuit au atit de puține elemente comune cu bisericile, chiar și în rezolvările de detaliu; să fie oare efectul materialelor de construcție, al tehnicilor diferențiate utilizate în mod firesc? sau mai sunt și alte motive? — nu cunoște în suficientă măsură arhitectura bisericilor de lemn din zonă, pentru a răspunde. În al doilea rînd, ar fi de analizat în ce măsură caracteristicile acestor locuințe se regăsesc și în alte zone, și la alte categorii de populație urbană, decit comercianți instăriți. Dar aceste întrebări nu puteau fi, evident, lămurite în cadrul lucrării comentate: răspunsul la ele este de domeniul comparării cu datele ce vor rezulta din alte cercetări similare. Să lăsăm deci părerile personale, mai ales cele care nu sunt legate nemijlocit de carte.

Din redactarea condensată, dar accesibilă, desprind o serie de idei și sugestii care-mi par de o deosebită însemnatate, parte din ele poate insuficient subliniate.

Astfel, enumerarea a opt monumente de cult și 141 civile poate contribui la schimbarea opțiiei unora, care credeau că monumentele ce meritau să intre în atenția lucrărilor de conservare-restaurare sunt practic numai bisericești: subsolurile boltite păstrate la multe case pot deveni ușor localuri de alimentație publică de o intimitate și cu un specific de invadat — ca să mă rezum la un singur aspect.

Problema patriciatului urban din Botoșaniul secolului al XVIII-lea, sau chiar al XVII-lea, ridicată în lucrare, poate genera cercetări comparative, de exemplu cu Cîmpulung (Argeș) și Brașov s.a., sau rezolvarea întregii problematici a breslelor, a organizării gospodăririi orașelor, care să evidențieze unitatea prin diversitate a dezvoltării tării.

Legarea bisericilor de colectivitățile breslelor, demonstrată în studiu, poate explica lipsa unor case ale breslelor, dacă se va dovedi, pe bază de documente, utilizarea polifuncțională a bisericilor ortodoxe românești (bineînțeles: cu excepția celor mănăstirești), similară celor catolice din evul mediu, care erau și săli de adunări.

Pe lîngă asemenea probleme cu caracter fundamental, amorsate temeinic de studiu, meritul aplicativ îl constituie baza solidă pe care o oferă proiectanților și edililor pentru valorificarea moștenirii istorice a Botoșanilor, chiar dacă proponurile concrete făcute vor fi amendate ici-colo de proiectanții investițiilor sau gospodării orașului, care — firesc — pot avea altă părere.

GH. SEBESTYÉN

\* Eugenia Greceanu, *Ansamblul urban medieval Botoșani*, editat de Muzeul de istorie al R.S. România, 1981

## EXPOZIȚIA „ARHITECTURA VERNACULARĂ DIN ROMÂNIA, ZÜRICH, 1982

În cadrul activității Comitetului internațional pentru arhitectură vernaculară și a schimbulorilor dintre R.S. România și Elveția, cu doi ani în urmă s-a deschis la București și Sibiu Expoziția de arhitectură vernaculară elvețiană.

Ca urmare a relațiilor dintre cele două țări, anul acesta (între 24 mai — 26 iunie) s-a deschis într-un cadru festiv, la Universitatea din Zürich, în impresionantul hol al acestei prestigioase instituții de învățămînt, Expoziția de arhitectură vernaculară din România. La realizarea expoziției au contribuit din partea României, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Muzeul satului și de artă populară, iar din partea Elveției, Muzeul de artă populară al Universității din Zürich, Muzeul meșteșugurilor din Basel, Muzeul în aer liber din Ballenberg, serviciul pentru expoziții de arhitectură al Institutului Politehnic din Zürich. La deschidere au participat personalități importante de la instituțiile organizatoare și Ambasada română din Elveția, profesori, studenți, specialiști, ziariști și a.

Arhitectura, ca parte componentă a habitatului, definește fenomene deosebit de importante, aparținînd mediului construit. Integrată armonios în ambientul natural și cel construit, arhitectura este un element de conexiune servind textura și structura acestuia; în timp ce structura este în raport cu densitatea gospodăriilor, textura se raportează la sistemul de organizare a străzilor din interiorul habitatului.

O analiză atentă a structurii constructive în vederea stabilirii unei scări de relații a proporțiilor, a calităților funcționale și estetice care

să permită stabilirea de tipologii și înțelegerea specificului arhitecturii unei țări necesită un studiu direct asupra monumentelor, ca documentare grăitoare asupra culturii și civilizației unui popor.

Pornind de la ideea că expoziția va fi vizitată în egală măsură de specialiști, studenți și de un public neavizat, și pentru a da o imagine asupra valorii deosebite a arhitecturii vernaculare românești, tematica expoziției a urmărit prezentarea a trei probleme de bază:

**Relația dintre sistemul geomorfologic, socio-economie și arhitectură.**

Acăstă parte introductivă, ilustrată prin fotografii cu tipuri de așezări și structuri de gospodării, o hartă reprezentând răspândirea diferitelor categorii de materiale folosite la realizarea construcțiilor perfect integrate mediului, contribuind la umanizarea lui și o serie de planuri-situării de gospodării, oferă o imagine de ansamblu asupra paisajului, ocupării locuitorilor și modului lor de viață.

**Sistemul morfologie, tehnico-structural și estetic al arhitecturii** constituie nucleul de bază al expoziției prin intermediul căruia se prezintă unitatea în diversitate a arhitecturii românești. Prin fotografii admirabile, vizitatorul intră în contact cu arhitectura pietrei, arhitectura lemnului și arhitectura lutului atât de diferite și atât de unitare pe tot cuprinsul României.

Pentru a oferi o imagine cît mai completă asupra acestei teme, în expoziție sunt grupate desene și fotografii ilustrând tehniciile de construcție și de decorare ale monumentelor, planuri de case, anexe gospodărești, biserici, po-

duri și instalații tehnice țărănești, menținind scara de proporții, forma dominantă, ritmul deschiderilor, funcționalitatea, spațiul efectiv de locuire, spațiul de reprezentare sau de lucru etc.

**Remodelarea contemporană a sistemului tradițional** este problema care încheie expoziția cu frumoase imagini din satul actual, ilustrând preocuparea de a valorifica, creator, tradiția arhitecturii vernaculare din România.

În scopul creării ambianței specifice locuinței tradiționale din România expoziția cuprinde și o serie de obiecte de artă populară: stilpi de casă, ancadramente de fereastră, grile din fier forjat, cîteva piese de mobilier, scoarțe și ceramică din diferite regiuni ale țării, două costume și a.

Tinuta științifică deosebită a expoziției, spațiul generos în care a fost organizată, mobilierul elegant, perfect adaptat temei și într-un mod de aranjare al obiectelor au contribuit la succesul deplin al acestei manifestări culturale românești organizate în Elveția. Dacă la aceasta adăugăm faptul că organizatorii elvețieni au tipărit un admirabil catalog și un afiș vom înțelege de ce expoziția va rămîne în Elveția pînă la sfîrșitul anului și va fi itinerată în alte trei muzeze importante din Basel, Balenberg și Geneva.

GEORGETA STOICA